

Dr Zbigniew Siemak

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

Dr Wiesław Smolski

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

**V TRANSDYSCYPLINARNA
KONFERENCJA NAUKOWA:
O POTRZEBIE I MOŻLIWOŚCIACH
DIAGNOZOWANIA ORAZ DOSKONALENIA
MORALE ŻOŁNIERZY I FUNKCJONARIUSZY
SŁUŻB MUNDUROWYCH**

Siedlce 26 listopada 2015

W dniu 26 listopada 2015 roku na Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach odbyła się V Transdyscyplinarna Konferencja Naukowa *O potrzebie i możliwościach diagnozowania oraz doskonalenia morale żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych*. Organizatorami tego przedsięwzięcia byli: Transdyscyplinarne Centrum Badania Problemów Bezpieczeństwa im. prof. K. Bogdańskiego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach (TCBPPB UPH), Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej im. płk. dypl. Mariana Porwita (WCEO), Wydział Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej w Warszawie (WBN AON), Wydział Dowodzenia i Obserwacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni (WDiOM AMW), Wydział Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie (WBW WSP), Zakład Kultury Bezpieczeństwa i Metodologii oraz Zakład Historii Bezpieczeństwa Instytutu Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach (INSiB WH UPH), Wydział Nauk o Bez-

pieczeństwie Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu (WNoB WSOWL), Zakład Socjologii Grup Dyspozycyjnych Instytutu Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego (IS Uniwersytetu Wrocławskiego) oraz Polskie Towarzystwo Nauk o Bezpieczeństwie.

Głównym celem konferencji było uporządkowanie i poszerzenie wiedzy o istocie i znaczeniu morale w procesie tworzenia bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego. Cele szczegółowe konferencji objęły następujące zagadnienia:

- rozpoznanie stanu wiedzy o zjawisku morale na podstawie literatury przedmiotu,
- określenie uwarunkowań i znaczenia morale dla pracowników służb mundurowych,
- przegląd dotychczasowych doświadczeń w zakresie badania zjawiska morale,
- wypracowanie wniosków przydatnych do doskonalenia morale pracowników służb mundurowych, szczególnie w działalności dydaktycznej.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa, służb mundurowych oraz ośrodków akademickich z całej Polski. Wydarzenie było doskonałą okazją do skonfrontowania wiedzy o morale teoretycznej z praktyczną. Formalnego otwarcia konferencji dokonała Pani Rektor Uniwersytetu Przyrodniczo–Humanistycznego w Siedlcach – dr hab. Tamara Zacharuk. Następnie uczestników Konferencji przywitał prof. zw. dr hab. Marian Cieślarczyk, zastępca przewodniczącego Komitetu Naukowego Konferencji, wyznaczając też merytoryczne aspekty Konferencji.

Referat wprowadzający *Przegląd stanowisk w badaniach problemów morale* wygłosił dr hab. Adam Kołodziejczyk z Wojskowej Akademii Technicznej szczegółowo przedstawiając definicję i główne obszary badawcze problematyki morale. Dalej obrady toczyły się w trzech panelach naukowych. Pierwszy prowadzony przez dra hab. Adama Kołodziejczyka, dra hab. Krzysztofa Drabika i dr Joannę Ważniewską był poświęcony zjawisku morale w ujęciu teoretycznym i metodologicznym. Referaty w tym panelu m.in. wygłosili:

- prof. zw. dr hab. Ryszard Jakubczak z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie (dalej: WSPol.) – *Znaczenie morale w funkcjonowaniu cywilizacji*,
- dr hab. Krzysztof Drabik z Akademii Obrony Narodowej – *Morale w wojsku – etyczne aspekty i dylematy*,
- dr hab. Zbigniew Grzywna z Wyższej Szkoły Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach – *Odpowiedzialność i morale służb celnych*,
- dr hab. Mariusz Kubiak z Uniwersytetu Przyrodniczo Humanistycznego w Siedlcach (dalej: UPH) – *Jeffa Macmaha na koncepcja wojen sprawiedliwych*,
- dr hab. Stanisław Jarmoszko z UPH – *Morale a zagadnienie kultury honoru*,
- dr Donat Kowalski z Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej w Warszawie (dalej: WCEO) – *Morale – niewidoczna broń żołnierza*,
- dr Michał Robert Faszczka z Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Geysztora w Pułtusku (dalej: AHP) – *Morale a dyscyplina w armiach europejskich od antyku do XIX w.*,
- dr Tomasz Pączek z Akademii Pomorskiej w Słupsku (dalej: APS) – *Wierność ślubowaniu jako przyczynek do rozważań o morale funkcjonariuszy Policji*,
- mgr Anna Czubaj z UPH – *Osobowe, społeczne i religijne źródła wartości moralnych żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych*,
- mgr Joanna Zauer z WCEO – *Poczucie patriotyzmu i postawy obywatelskie żołnierzy zawodowych WP*,
- mgr Wojciech Mackiewicz z Uniwersytetu Wrocławskiego (dalej: UWr) – *Autorytet a morale – podstawowe zagrożenia*,
- mgr Sylwia Janczewska z UPH – *Morale a moralność ludzkiego działania oraz*
- dr Cezary Kalita z UPH – *Estetyzacja moralności a morale służb mundurowych*.

Moderatorami kolejnego panelu odnoszącego się do wymiany doświadczeń z badań morale pracowników służb mundurowych byli: dr hab. Marian Marcinkowski, dr Andrzej Łapa i dr Agniesz-

ka Filipek. W czasie trwania panelu refleksjami z badań nad morale pracowników służb mundurowych podzielili się:

- prof. zw. dr hab. Stanisław Kwiatkowski z AHP w referacie *Nastroje społeczne i inne korelaty w diagnozowaniu morale żołnierzy i funkcjonariuszy służb dyspozycyjnych (ramy teoretyczne projektowanej koncepcji badania)*,
- dr hab. Waldemar Zubrzycki z Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie omawiając *Postawa policjantów pododdziałów antyterrorystycznych Policji w świetle badań naukowych*,
- dr Dariusz Faszczka z AHP przedstawiając tematykę *Czynniki określające poziom morale żołnierzy w czasie pokoju*,
- dr Juliusz Piwowarski i dr Wojciech Czajkowski z Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „APEIRON” w Krakowie referując kwestię *Kultura bezpieczeństwa a morale. Wyznaczniki skutecznego działania grup dyspozycyjnych*,
- dr Andrzej Łapa z Akademii Marynarki Wojennej z Gdyni informując o *Morale wojska w świetle dyspozycji społeczeństwa wobec weteranów – próba socjologicznej analizy*,
- nadkom. dr Marcin Płotek z WSPol. opisując *Morale funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Olsztynie w latach 1945 – 1947*,
- dr hab. Marian Marcinkowski z Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu (dalej: WSOWL) prezentując *Kulturę fizyczną w moralno-bojowym przygotowaniu żołnierzy*,
- ppłk dr Marek Bodziany z WSOWL szkicując tematykę *Świata wartości studentów WSOWL – od wartości autotelicznych do konsumpcji*,
- mgr Katarzyna Gronek z WCEO przedstawiając *Czynniki kształtujące morale żołnierzy zawodowych WP w świetle badań WBBS WCEO*,
- dr Beata Domańska-Szaruga z UPH i dr inż. Krzysztof Tomaszycy z Komendy Głównej Policji, formułując *Aspekty moralne funkcjonowania Instytucji Badawczych w Policji*,

- mgr Irena Żukowska z UPH definiując *Problemy bezpieczeństwa personalnego żołnierzy PKW w Iraku*,
- mgr Konrad Harasim z UPH omawiając *Badanie postaw pracowniczych jako narzędzie wspomagające kształtowanie pożądanych zachowań w organizacji*,
- mgr Michał Klimek z UPH porównując *Bezpieczeństwo transportu, a morale żołnierzy*.

Najciekawsza, trzecia sesja tematyczna dotyczyła problematyki edukacyjnej i praktycznego doskonalenia morale pracowników służb mundurowych. W sesji uczestniczyli przedstawiciele Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Białymstoku – dr Wiesław Smolski i dr Zbigniew Siemak z Zakładu Bezpieczeństwa. Obradom trzeciej sesji przewodniczyli: dr hab. Aleksandra Skrabacz, ks. ppor. dr Sławomir Bylina i dr Maryla Fałdowska. Tematykę sesji rozpoczęła dr hab. Aleksandra Skrabacz z WCEO omawiając *Rolę WCEO w kształtowaniu postaw moralnych żołnierzy*. Prelegentka rozpoczęła cytatem płk. dypl. Mariana Porwita, patrona WCEO, iż „każdy dowódca jest wychowawcą” oraz przedstawiła „przyspieszoną” lekcję historii o Wojskowym Centrum Edukacji Obywatelskiej. W wystąpieniu wskazała, iż misją WCEO jest służenie środowisku wojskowemu wsparciem i pomocą w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i kształtowaniu kompetencji społecznych, a także oddziaływanie na otoczenie cywilne przez działalność edukacyjną, naukowo-badawczą, informacyjną i kulturalno-oświatową. W następnej kolejności Pani Profesor omówiła główne obszary doskonalenia w ramach kształtowania morale żołnierzy zawodowych i pracowników wojska, przykłady kształtowania właściwego poziomu moralności oraz formy doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych realizowane w systemie doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych SZ RP. Na koniec referentka odniosła się do przedsięwzięć szkoleniowych zrealizowanych przez Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej w 2015 roku. Przedsięwzięcia te oprócz specjalistycznego szkolenia wojskowego, zawierały elementy bezpośrednio odnoszące się do kształtowania postaw moralnych oraz morale wojska i etyki podczas pełnienia służby wojskowej. W dalszej kolejności przedstawiono następujące referaty:

- *Praktyczne aspekty znaczenia morale w sytuacjach kryzysowych* – płk mgr Leszek Tanaś z Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej,
- *Rola Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej w kształtowaniu postaw moralnych żołnierzy*,
- *Zarządzanie jednostką Policji, a etyka zawodowa policjanta* – mł. insp. dr Marek Fałdowski Komendant Miejski Policji w Siedlcach i jednocześnie pracownik dydaktyczno-naukowy UPH,
- *Kształtowanie standardów etycznych w Policji* – podinsp. dr Piotr Łuka z WSPol.,
- *Dylematy etyczne oficerów służb specjalnych* – dr hab. Mirosław Minkina z UPH,
- *Wybrane prawne aspekty wpływu warunków pełnienia służby na morale żołnierzy* – płk mgr Paweł Cegiełko z Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- *Rola kapelana wojskowego w kształtowaniu morale żołnierzy* – ks. ppor. dr Sławomir Bylina z Uniwersytetu Szczecińskiego,
- *Etyka zawodowa policjantów w procesie edukacji policyjnej* – nadkom. mgr Bartosz Rykowski z WSPol.,
- *Poszanowanie godności osób zamieszczonych w policyjnych miejscach prawnej izolacji w świetle zasad etyki zawodowej policjantów* – mgr Dariusz Minkiewicz z Komendy Głównej Policji,
- *Misja społeczna policji oraz tożsamość społeczna funkcjonariuszy policji, jako grupy dyspozycyjnej* – mgr Magdalena Rudnicka z UPH,
- *Rola cnoty odwagi w służbach mundurowych* – ks. dr Józef Kożuchowski z Wyższego Seminarium Duchownego w Elblągu,
- *Morale izraelskich służb specjalnych „epoki Issera Morela” wobec prawnych i politycznych aspektów sprowadzenia Adolfa Eihmana* – dr Renata Tarasiuk z UPH,
- *Regulacja stresu w kształtowaniu morale agenta ochrony osób i mienia* – dr Andrzej W. Świdorski z UPH.

Problematyka była popierana praktycznymi rozwiązaniami oraz spostrzeżeniami, co na zakończenie obrad wśród uczestni-

ków wywołało żywą dyskusję. Reprezentujący NWSP dr Zbigniew Siemak i dr Wiesław Smolski brali czynny udział w dyskusjach jakie odbywały się po każdym wygłoszonym referacie. Dr Zbigniew Siemak zwrócił uwagę na konieczność objęcia wspomaganie psychologicznym także pracowników ochrony osób i mienia. Ponadto dr Z. Siemak zaprezentował raport z badań własnych *Tradycja i etyka zawodowa w świadomości współczesnych policjantów*. Z przedstawionych badań wynika, że tradycjami swojego zawodu interesowała się połowa policjantów. Tylko co trzeci policjant w „swojej karierze” spotkał się z miejscami, gdzie przedstawiane były tradycje policyjne (sale tradycji, muzea policyjne), a jedynie co piąty zetknął z pracami popularyzującymi historię Policji. Także bardzo słabo wygląda znajomość postaci historycznych związanych z organami policyjnymi – taką wiedzę posiada tylko co ósmy ankietowany. Zaledwie co 5 ankietowany funkcjonariusz wie, że pierwszą ustawą policyjną w Polsce był akt prawny uchwalony przez Sejm Czteroletni pod nazwą Ustawa Komisji Policji Obojga Narodów. Prawie 84% badanych jest zdania, iż uroczystości o charakterze państwowym i resortowym wpływają na kształtowanie się tradycji i etyki zawodowej współczesnego policjanta, które to – zdaniem ankietowanych (ponad 60%) – mają wpływ na jego codzienną pracę. Pewien niepokój budzi też niska świadomość respondentów (prawie 65% badanych) w kwestii konieczności przestrzegania zasad etyki zawodowej przez funkcjonariuszy, którzy w codziennej pracy mają wpływ i styczność z najwyższymi cenionymi wartościami ludzkimi, jak życie i zdrowie. Podsumowując swoje wystąpienie dr Z. Siemak stwierdził, że „stan wiedzy współczesnych policjantów, zarówno – w odniesieniu do tradycji policyjnych jak i etyki zawodowej Policji – jest niezadawalający” i że należy podjąć w tym kierunku pilne działania sanacyjne. Z kolei dr Wiesław Smolski zapoznał uczestników obrad z opinią mieszkańców Białegostoku na temat wizerunku Policji.

Reasumując. V Transdyscyplinarna Konferencja Naukowa stanowi cenną inicjatywę w wytyczaniu kierunku dalszych badań nad zjawiskiem morale. Podczas konferencji poruszono zagadnienia dotyczące różnych zakresów terminów „morale”, „moralność”, „etyka”, „esprit de corps”, a nawet „estetyka” oraz wza-

jemne związki między nimi. Morale odnoszono do różnych podmiotów, grup, a także jednostek. Jednocześnie przedstawiano przejawy morale w zachowaniu przedstawicieli grup dyspozycyjnych i mundurowych. Prezentowano różne wymiary i odmienne możliwości analizy morale w zależności od okoliczności i sytuacji zwłaszcza podczas wojny, ale także na co dzień. W referatach odwoływano się do tradycji wymiany normatywnej, postaw i zachowania dowódców oraz przełożonych w kształtowaniu morale. Identyfikowano dysfunkcje w kształtowaniu morale i podawano czynniki kształtujące wysokie morale oraz eliminacje pojawiających się w nich nieprawidłowości. Interesujące były nowe wyzwania, które stoją przed zredefiniowanym morale w związku z takimi zjawiskami jak wojna z terroryzmem, używanie w walce dronów, zaistnienie nowych typów wojen – zwanych New Wars, które oddziałują na sens morale.

Rycina 1. Obrady trzeciej sesji tematycznej z zakresu problematyki edukacyjnej i praktycznego doskonalenia morale pracowników służb mundurowych. Wystąpienie mł. insp. dra M. Fałdowskiego Komendanta Miejskiego Policji w Siedlcach na temat *Zarządzanie jednostką Policji, a etyka zawodowa policjanta*.

Źródło: <http://wceo.com.pl/index.php/edukacja...>, [14.02.2016].

Uczestnicy Konferencji poznali szereg nowych problemów badawczych, nowych wyzwań na gruncie teorii oraz metodologii badań morale. Wiele referatów pokazywało wyniki badań empirycznych nad zagadnieniami morale, kształtowania postaw obywatelskich oraz pro-obronnych. W sumie w trakcie obrad ukazano wiele sugestii, że morale może być ciekawym obszarem interpretacji w ciągu analiz teoretycznych oraz różnych podejść badawczych. Wnioski zaś płynące z konferencji pokazują, że morale to istotny element, który powinien być wykorzystywany w procesie dydaktycznym, po to by kształtować pro-obronne postawy obywatelskie. Konferencja potwierdziła również, że siła terminu „morale” jest w dalszym ciągu kluczowa i oddziaływująca na wyobraźnię i świadomość ludzi.